

пондентите са били ученици в съответните училища, подкрепят хипотезата, че учениците трудно спазват формалните правила.¹¹⁵ Други куриозно звучащи разкази подсказват, че действително учениците определят правилата в училище, а не учителите – като например как респондентът, когато бил ученик, затръшнал капака на пианото върху пръстите на учителката по музика, защото „ми лазеше по нервите“ (мл. 9, ХБ, м), след като няколко пъти предупредил учителката си да спре да свири.¹¹⁶ При наличието на подобни случаи не е трудно да се разбере защо на учителите им е трудно с децата, както и защо основните усилия са насочени към това да се удържа елементарната дисциплина – това се оказва конкретният всекидневен проблем, пред който е изправен учителят, и решаването му – от което учителят не може да се измъкне (ако не напусне), изисква максимална концентрация на усилия.

Образованието остава на заден план за младите роми в момента, в който пред тях се появи ситуация, чието решение става водещ приоритет. Така често момчетата, които се женят още в училищна възраст, спират да учат, най-често защото мъжете им забраняват, а и защото те самите усещат натиска на общността да се държат като примерни съпруги: „И: А после не си ли искала да продължиш, като си се оженила? Р: Исках, ама тука наште обичаи са по-различни. Ожениш ли се – край. Не можеш повече да учиш, не можеш да учиш“ (мл. 22, Ф, ж). Момчетата спират да учат, за да започнат работа, с която да помагат на семействата си.“

За последно оставям проблем, който учителите (с изключение на един) изобщо не споменават, сякаш го няма – **младите роми имат много ясно усещане, че са дискриминирани, и съответно реагират с изграждане на собствени негативни стереотипи за българите и постоянен страх**

¹¹⁵ Което вбесява учителите.

¹¹⁶ Разбира се, случката може да е пълно изключение, със сигурност във всяко училище има по някоя черна овца, която върши по някоя подобна глупост. Не се сдържах обаче да я цитирам – лазеше ми по нервите.